Obnovljena izdaja - Leto XVIII. - Štev. 11 (675) - Trst - 10. junija 1966 40 lir Spediz. in abb. post. Gruppo II

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Dve leti dežele

Zadnje dni maja je potekla druga obletnica prvega zasedanja deželnega sveta Furlanije - Julijske krajine. Ob tej priliki, je deželni svet imel slavnostno sejo, nekaj dni pozneje pa je prišel v deželo notranji minister Taviani, da bi prisostvoval svečani izročitvi nadzornih kompetenc deželnemu in pokrajinskim kontrolnim organom, ki bodo nadzorovali akte krajevnih ustanov (pokrajin, občin itd.), kar je bilo do sedaj popolnoma pod kompetenco prefektur.

Bitka za ustanovitev naše dežele s posebnim statutom je trajala 15 let. Ostale štiri dežele s posebnim statutom so bile ustanovljene med letom 1946 in 1948. Ne bomo tu ponavljali razloge, ki so narekovali zavlačevanje pri ustanovitvi dežele. Naj ugotovimo samo to, da je bilo to zavlačevanje sad določene vladne politike, ki se še sedaj občuti pri uresničenju ustavne določbe glede ustanovitve dežel z rednim statutom. Čeprav je minister Taviani, ob svojem obisku v naši deželi poudaril, da bodo redne dežele ustanovljene, je jasno, da se to ne bo zgodilo v sedanji zakonodajni dobi do leta 1968, kar potrjuje, da je vlada levega centra tudi glede deželne ureditve enaka prejšnjim centrističnim vladam, ki so prav tako obljubljale spoštovanje ustave glede tega vprašanja, niso pa ničesar napravile, da bi obljubo držale.

A tudi to ob drugi obletnici dežele je dejansko postranskega pomena v primerjavi z bilanco dežele v teh dveh letih. Prebivalstvo Furlanije - Julijske krajine se sprašuje, kaj je dežela napravila v dveh letih. Menimo, da so bila pričakovanja večja kot pa rezultati. Dejansko sta prejšnja večina v deželni vladi kot tudi sedanja z vključitvijo PSI ostali na ravni redne administracije. Politika deželne vlade ustvarja vtis, da hoče večina najti pot trošenja 30 milijard na leto, kolikor znaša deželni proračun, ne da bi skušala vsaj približno in delno rešiti najbolj pereča gospodarska, socialna in kulturna vprašanja v deželi. Deželna vlada se ne giblje na podlagi določenega demokratičnega načrtovanja, si ne zastavlja cilja stalnega vrednotenja deželne avtonomije, ki jo osrednja vlada postavlja v nevarnost (od približno 60 zakonov v dveh letih je osrednja vlada zavrnila kar 20 zakonov!) nima nobenega načrta uveljavljanja člena 50 posebnega statuta v zvezi s potrebo, da država nudi več denarja za rešitev določenih vprašanj, ki jih pretesen deželni proračun ne more rešiti.

Kaj pa je dežela napravila v dveh letih glede slovenske narodne skupnosti? Res je, večkrat se je o tem vprašanju razpravljalo v deželnem svetu. Edini konkretni rezultat je bil dosežen na pobudo komunistične skupine in po dolgih borbah, ko je bila med zadeve predsedstva deželne vlade vključena tudi kompetenca za vprašanja slovenske narodne manjšine. Predložen in sprejet je bil tudi osnutek za državni zakon o zaščiti narodnih manjšin. A ta zakonski osnutek leži sedaj v arhivih rimskega parlamenta, ne da bi imel mnogo izgledov, da ga bo večina levega centra privedla pred parlament. Ob drugi obletnici naše dežele pa se je zgodilo nekaj, kar je po našem globoko prizadelo Slovence v deželi. Predsednik sveta dr. de Rinaldini si je na slavnostni seji deželnega sveta med drugim zaželel strpnega in enakega življenja med prebivalci obeh narodnosti. A zgleda, da takšno ni mnenje predsednika deželne vlade levega centra, ki v svojem govoru v gledališču «Verdi» v Trstu v prisotnosti notranjega ministra Tavianija ni niti omenil obstoja slovenske narodne manjšine, kot da bi Slovenci ne imeli svojih problemov in kot da ne bi bil obstoj Slovencev v deželi predpogoj posebnega statusa naše dežele. Najhujše pa se je zgodilo, ko je minister Taviani v svojem govoru ob isti priliki ne le pozabil, da je naša dežela dvonarodna, a se celo skliceval na določena svoja patriotska čustva, ki zelo sličijo na «hipernacionalno» zavest (nočemo uporabljati drugega izraza!).

Ne vemo, torej, zakaj so izvršilne oblasti naše dežele prav ob njeni drugi obletnici popolnoma pozabile na Slovence. Mi se vprašujemo, kako morejo mimo tega dejstva socialisti od PSI, kako more tudi mimo tega izvoljeni predstavnik Slovenske liste, ki pa je po drugi strani tako agilen, ko gre za napade na komuniste, in zelo odsoten, ko ga nekaj «ne

(Nadaljevanje na 4. strani)

Ministrov odgovor

Pred več kot enim letom je poslanka M. Bernetič poslala ministru za vzgojo vprašanje v zvezi z radijsko oddajo o Srečku Kosovelu, namenjeno učencem slovenskih osnovnih šol.

Kot je znano, je besedilo oddaje radijski uredniški odbor, s privoljenjem šolskega skrbnika v Trstu, bistveno spremenil, bolje povedano cenzuriral. Stavek: «Po prvi svetovni vojni, v kateri so ljudje toliko trpeli, so se krivice in ponižanja nadaljevala. Te so posebno občutili delavci in Slovenci, ki so jih fašisti gnali v ječe», je bil tako-le prikrojen: «Pesnik je rekel besedo tolažbe tudi tistim, ki so trpeli v prvi svetovni vojni».

Minister za vzgojo je na vprašanje naše poslanke odgovoril šele sedaj.

In kako je odgovoril?

Povedal je, da je besedilo oddaje pregledal uredniški odbor in poslal šolskemu skrbniku v odobritev. V odgovoru je dobesedno rečeno: «Tekst, katerega namen je bil oris življenja, dela in osebnosti slovanskega pesnika Srečka Kosovela (minister pravi: «poeta slavo». Prip. uredn.), je uredniški odbor, upoštevajoč značilnosti oddaje in starost poslušalcev, katerim je bila ta namenjena, vsebinsko in oblikovno spremenil.»

V resnici takega odgovora, odnosno pojasnila, nismo pričakovali in ne potrebovali, saj je vsa slovenska javnost vedela za krepak uredniški poseg po besedilu, namenjenemu šolski oddaji. Pač pa nam odgovor ministra odkriva nekaj drugega, namreč to, da tudi on soglaša s tem, da se mladini prikriva zgodovinsko resnico, ne meneč se za to, da je to tudi resnica mnogih staršev otrok, katerim je bila oddaja namenjena, in da so sledovi zločinov, ki jih je zakrivil fašizem vidni v sleherni slovenski vasi in skoraj v vsaki slovenski družini!

Po logiki, ki jo zagovarja minister, bi morale tudi matere protifašističnih prvoborcev govoriti svojim potomcem kdo ve o kakšni smrti svojih sinov, morda o smrti zaradi cestne nesreče! Po tej logiki naj bi tako govorile, da ne bi ranile «občutljivosti otrok...»

Toda ne pozabimo, da se to dogaja ravno ob dvajsetletnici proglasitve republike, ki je izšla iz oporniškega gibanja in torej iz oboroženega boja proti fašizmu!

Pri tem se vprašujemo: Kakšna pa je vzgoja, ki otrokom vceplja «dvojno resnico» (vsaka resnica svoji starostni dobi!)? Kakšna je torej vzgoja, ki se boji govoriti otrokom o fašizmu, pa tudi o Kosovelovi občutljivi duši in o slovenski kulturi sploh? Kakšni pa so vzgojni cilji, katerim se hoče žrtvovati resnico? Je sedaj jasno, zakaj je še mogoče najti ljudi, ki spadajo v vrste napadalcev študenta Paola Rossija?

Ne moremo pa mimo drugega dejstva, da minister Gui brani delo urednikov radia Trst A in šolskega skrbnika. Zato pa bi želeli vedeti, kdo daje pravico tem gospodom tako cenzurirati šolske oddaje in kaj misli šolski skrbnik, ki bi moral skrbeti za vzgojo v skladu z naprednimi in demokratičnimi načeli?

Če komu ne gre, da je bil Kosovel protifašist in če o tem raje molči («molk je lahko tudi laž» je rekel Unamuno), potem naj bo dosleden in naj si poišče službo drugje. Radio vzdržujejo vsi državljani, in večina teh je sodelovala v odporniškem gibanju.

V luči teh misli se kaže, kako pravilna je naša zahteva, naj se postavi Radio Trst A, ki bi moral biti radio za vso slovensko manjšino (in ne le ozke skupinice), pod kontrolo demokratičnih organov.

Pretekli teden je bila v Trstu veličastna manifestacija delavcev. Manifestirali so za ohranitev in potenciranje ladjedelnice Sv. Marka. Gornja slika je bila posneta na Trgu Unità.

Volitve v Delavskih zadrugah

Glasujte listo številka 1

V teku so volitve novega upravnega sveta Delavskih zadrug. Člani te ustanove volijo nove vodilne organe «po pošti». Glasovnice, ki so bile overovljene in ki so jih dostavili občinski sluge na dom, volivci, potem, ko so izrazili svoj glas, odpošljejo po pošti. Postopek je torej zelo enostaven, ni pa najbolj demokratičen. Prav tako niso volitve najbolj demokratične tudi zato, ker ne morejo odločati o celotnem vodstvu. Znana stvar je namreč, da člani Delavskih zadrug izvolijo le en del vodstva, dočim je drugi del imenovan od oblasti in raznih ustanov. Fašistični zakon, s katerim so Delavske zadruge spremenjene v takoimenovani «ente morale» je, žal še vedno v veljavi.

Tržaški federaciji KPI in PSIUP sta naslovili na člane Delavskih zadrug poziv v zvezi z volitvami v tej pomembni ustanovi.

Obe federaciji poudarjata, da je lista «Rinascita» izraz tistih, ki so v vseh časih podpirali boj za vrnitev Delavskih zadrug svojemu članstvu, za demokratično ureditev te ustanove, razveljavitev fašističnega zakona, ki še vedno ureja to delavsko ustanovo.

Obe federaciji obžalujeta, da socialisti tokrat ne nastopajo na listi «Rinascita» in da so se izneverili skupnim ciljem.

Na koncu poziva obe federaciji še enkrat podčrtavata, da je za demokratizacijo Delavskih zadrug nujno potrebna bistvena uveljavitev enotne liste, t.j. liste «Rinascita».

Kandidati liste «Rinascita» so se predstavili članom Delavskih zadrug s konkretnim in uresničljivim programom. Med drugim ta program predvideva vrnitev Delavskih zadrug članom, intenzivnejše sodelovanje te ustanove s članstvom, pobude, ki bodo koristile stvari celotnega zadružnega gibanja v deželi in ki bodo pospešile boj proti monopolom, draginji, špekulacijam, ponarejanju živil in boj za dejansko zaščito vseh potrošnikov.

Program kandidatov liste «Rinascita» zahteva dalje, naj Delavske zadruge posodobijo svoje poslovalnice, naj odpro nove podružnice, naj uvedejo prodajo tudi drugih predmetov in ne le prehrambene, naj si zagotove nove odjemalce, naj vrše vlogo grosista in kot take, naj se poslužijo tudi ugodnosti, ki jih daje italijansko-jugoslovanski sporazum o maloobmejnem prometu.

Posebno poglavje programa liste «Rinascita» je posvečeno vprašanjem odnosov ustanove s svojimi nameščenci. Zato je treba, tako je rečeno v programu, vrednotiti njihovo sposobnost in njihovo predanost stvari Delavskih zadrug, ter odpraviti vsako pristranost. Vodstvo Delavskih zadrug mora upoštevati tudi nasvete nameščencev.

V programu liste «Rinascita» je dalje rečeno, da morajo Delavske zadruge skrbeti tudi za razvoj kulturnih in rekreativnih dejavnotsi, pa tudi za socialno podporo najpotrebnejšim članom.

Na volitvah nastopata dve kandidatni listi. Na prvem mestu je lista «Rinascita», ki je, kot je že rečeno, izraz KPI in PSIUP, na drugem mestu pa je lista, ki je izraz demokristjanov, socialdemokratov in tokrat tudi socialistov.

Naše bralce, člane Delavskih zadrug vabimo, naj oddajo svoj glas listi štev. 1, t.j. listi «Rinascita». Na tej listi je tudi edini kandidat slovenske narodnosti.

Vprašanje glede programa IARD v Nadiških dolinah

Deželni svetovalci KPI Šiškovič, Bacicchi in Moschioni so poslali predsedniku deželnega sveta vprašanje, v katerem pravijo, da so iz dnevnega časopisja izvedeli, da sta 14. maja predsednik deželnega odbora Berzanti in odbornik za šolstvo in kulturo Giust prisostvovala ceremoniji, ki jo je v Vidmu priredil «Rotary Club», da bi proslavil zaključek programa študijev IARD za srednjo šolo v Št. Petru Slovenov.

Svetovalci vprašujejo deželni odbor, ali so ga točno obvestili o namenih programa IARD v Nadiških dolinah in ali se mu ne zdi, da vsebuje ali bo vseboval ta program, ki je formalno človečanski in konstruktiven, dejavno voljo po tem, da se v Nadiških dolinah zatre slovenska govorica, ali da se prepreči, da ne bi se na kateri koli način razvila v krajevnem prebivalstvu zavest o pripadnosti k slovenski narodni manjšini.

V demokratični in svobodni ureditvi, tako poudarjajo svetovalci KPI, ta zavest ne more biti v nasprotju z lojalnostjo nasproti italijanski državi, v katerem okrilju živi to prebivalstvo že celo stoletje.

20-letnica republike

Longo: *Republika je zmagala po zaslugi enotnosti vseh protifašističnih sil*

Dvajsetletnico ustanovitve italijanske republike so po vsej državi slovesno proslavljali. Osrednje svečanosti so bile v Rimu, kjer je predsednik Saragat priredil tudi svečan sprejem, katerega so se udeležili številni povabljenci, med katerimi je bilo tudi nekaj delavcev. Razne proslave so bile tudi v manjših občinah.

Generalni sekretar KPI tovariš Longo je o pomenu dvajsetletnice republike govoril v mestu Carrara v Toskani. V svojem govoru je med drugim poudaril:

«Ustanovitev republike je pomenila veliko in odločilno zmago ljudskih sil. Veliki ideali demokracije, svobode, pravice in miru, s katerimi je bilo prežeto odporništvo, se bodo morali vedno bolj krepiti v republiki, zato da bo ta napredovala. Republika je zmagala po zaslugi enotnosti ljudskih sil, delavskega razreda, komunistov in socialistov, skratka vseh protifašističnih sil. Če bi te enotnosti ne bilo, če bi monarhija ne bila premagana in izgnana, bi bil nedvomno tudi danes boj proti konservativnim in reakcionarnim silam težji.»

Tovariš Longo je govoril tudi o dogodkih zadnjih dveh desetletij. Dejal je, da so se reakcionarne in konservativne sile trudile, da bi republiko potisnile na pot, ki je drugačna od tiste, ki je bila začrtana v osvobodilnem boju in potrjena leta 1946, ko je bila sprejeta nova ustava. Prišlo je tudi do zelo napetih trenutkov in do spopadov med silami napredka in reakcije, toda v vseh bojih je zmagalo ljudstvo, sile reakcije pa so bile potisnjene nazaj. To se je zgodilo, tako je poudaril govornik, predvsem po zaslugi enotnosti vseh protifašističnih in resnično demokratičnih sil ter po zaslugi združene levice.

Velik del svojega govora je tovariš Longo posvetil sedanjim perečim vprašanjem, ki zlasti živo zanimajo ljudske in delavske množice. Med drugim je govoril tudi o aktualnih političnih vprašanjih. Ponovno je poudaril potrebo po okrepitvi najširše antifašistične enotnosti.

Krepitev sodelovanja med Sovjetsko zvezo in Jugoslavijo

Jugoslovanski državni tajnik za zunanje zadeve je bil od 24. do 31. maja na uradnem obisku v Sovjetski zvezi. Ob zaključku tega obiska so objavili uradno poročilo, v katerem je med drugim rečeno:

Državni tajnik Nikežič je imel vrsto srečanj in pogovorov z zunanjim ministrom Sovjetske zveze Gromikom. Na razgovorih je bilo ugotovljeno, da se uspešno razvijajo odnosi ter razširjajo vsestranski gospodarski, znanstveno-tehniški in kulturni stiki med Sovjetsko zvezo in Jugoslavijo. K uspešnemu razvoju dvostranskih odnosov so precej pripomogli stiki in obiski najvišjih državnih voditeljev kakor tudi sodelovanje, izmenjava mnenj in izkušenj političnih in družbenih organizacij obeh držav. Ugotovljeno je bilo tudi, da so zdaj vsi pogoji za nadaljnji vsestranski razvoj in krepitev odnosov bratskega prijateljstva in sodelovanja med Sovjetsko zvezo in Jugoslavijo.

Pri obravnavanju mednarodnih problemov je bila ponovno potrjena sorodnost in skladnost gledišč obeh držav. Poudarjeno je bilo tudi, da se je zaradi napadalnega delovanja imperialističnih in reakcionarnih sil ter njih vmešavanje v notranje zadeve drugih držav poslabšal mednarodni položaj, zlasti v Jugovzhodni Aziji in Afriki. Zato se mora nujno nadalje okrepiti vloga vseh miroljubnih sil pri ohranitvi miru in uveljavljanju politike miroljubnega sožitja.

V skupnem poročilu je dalje rečeno:

«Sovjetska zveza in Jugoslavija se zavzemata za takojšnje prenehanje vojaške intervencije ZDA proti DR Vietnamu ter menita, da je treba vietnamski problem urediti na osnovi ženevskih dogovorov iz leta 1954 in na temelju pravice vietnamskega ljudstva, da samostojno odloča o svoji usodi, upoštevajoč, da je narodnoosvobodilna fronta Južnega Vietnama predstavnica južnovietnamskega ljudstva, ki se bojuje za svojo svobodo in neodvisnost.»

Ko skupno poročilo govori o evropski problematiki, med drugim pravi, da oživljanje militarističnih in revanšističnih sil v Zahodni Nemčiji resnično ogroža evropsko varnost in mir na svetu. Sovjetska zveza in Jugoslavija sta proti temu, da bi Zahodna Nemčija v kakršni koli obliki dobila dostop do raketno-atomskega orožja, sta proti ozemeljskim zahtevam bonskih revanšistov in proti reviziji stanja, ki je rezultat druge svetovne vojne.

Festival Komunističnega tiska v Doberdobu

Minulo soboto, nedeljo in ponedeljek je bil Doberdobu krajevni festival Dela in Unità.

V soboto zvečer je bil pester kulturno-zabavni spored. Sodelovali so: moški pevski zbor «Briški grič» iz Steverjana in moški pevski zbor iz Doberdoba, ki ju vodi prof. Silvan Križmančič, moški zbor iz Standreža, ki ga vodi Franc Lupin, godbeni ansambel s pevskim kvartetom «Briški slavček» iz Steverjana in skupina Dijaškega krožka iz Tržiča. Pevski zbori in ansambel in Steverjana so izvajali narodne in umetne pesmi, dijaška skupina iz Tržiča pa je podala splet delavskih in borbenih pesmi. Programu, ki je trajal točno do polnoči je z zanimanjem sledilo veliko število poslušalcev.

V nedeljo proti večeru je bilo zborovanje. Govorila sta deželni svetovalec Fulvio Bergomas in sekretar goriške zveze mladih komunistov in sodelavec «Dela» Valentin Duca. Prvi govornik je obravnaval splošna politična vprašanja, drugi govornik pa predvsem vprašanja, ki zlasti živo zanimajo Slovence.

V nedeljo in ponedeljek zvečer je bila tudi prosta zabava s plesom.

Tovarišem iz Doberdoda, ki so skrbno pripravili uspelo prireditev in vsem, ki so na njej sodelovali izrekamo najtoplejšo pohvalo.

"Umazana vojna" in profiti

«Newsweek», ki spada med najbol razširjene ameriške časopise, je objavil zelo zanimive podatke o koristih, ki jih «umazana vojna» v Južnem Vietnamu prinaša nekaterim velikim ameriškim monopolističnim družbam. Iz teh podatkov je razvidno, da je družba «Norris Thermador», ki izdeluje rakete in bombe, v minulem letu povečala svoje profite za 155%. Ta družba prodaja največ svojih proizvodov ameriškemu vojnemu ministrstvu.

Tudi družbi «United Aircraft» in «Locheed Corp.», ki izdelujeta letala, sta močno povečali sovje profite. Prva jih je v minulem letu povečala za 70%, druga pa za 60%. Družba «Lecheed Corp.» je samo v zadnjih šestih mesecih prejela za 1 milijardo dolarjev novih naročil.

Katoliška revija «Ramparts», ki izhaja v San Franciscu, je poročala, da se washingtonska vlada poslužuje ameriških univerz za svoje pustolovščine v Aziji in da je že leta 1955 poslala v Saigon številne «tehnike» ter da ti «tehniki» niso bili nič drugega nego agenti ameriške obveščevalne službe. Škandal je bil velik in je prisili ameriško predstavniško zbornico, da je odprla uradno preiskavo.

«New York Herald Tribune» je objavil vrsto člankov pod naslovom: «Kato to, da Američani ne zmagajo v vietnamski vojni?» List je objavil tudi številne podatke o ameriških vojnih silah v Južnem Vietnamu. Med drugim je navedel: v marcu 1966 so Američani v Vietnamu nesmiselno potratili 90% bomb. Samo v enem mesecu so porabili toliko bomb kot v 37 mesecev trajajoči vojni na Koreji. Puškimi naboji, ki so jih samo v enem mesecu izstrelili Američani v Južnem Vietnamu so stali nad 100 milijonov dolarjev. Izračunali so, da so za vsakega padlega ali ranjenega vietnamskega partizana porabili okrog 27.000 nabojev.

List «Saturday Evening Post» je objavil dva dolga članka, ki jih je napisal vojni povratnik Jim Morris. V člankih je med drugim rečeno: «Milijoni dolarjev, ki jih Američani potrosijo v Vietnamu gredo režimu, katerega poglavitne značilnosti sta neučinkovitost in korupcija. Južnovietnamska vlada je izraz tamkajšnje oligarhije mandarinov. Odkar sem se vrnil v Ameriko — tako piše Morris — slišim govoriti o korukciji in nerazumevanju, ki vladata v Vietnamu, toda menim, da se tudi tisti, ki tako govore, ne zavedajo obsega širjenja tega pojava.»

List «The Sunday New York Times» pa je objavil zanimivo razpravo, ki jo je napisal francoski profesor Bernard Fall. Ta primerje sedanjo vojno v Vietnamu s francosko vojno v Indokini in pravi, da se tudi sedanja vojna lahko konča na podoben način kot se je končala francoska pustolovščina.

Ameriška televizija se pritožuje nad dejstvom, da v Ameriki vedno bolj pojema navdušenje za vojno v Vietnamu. Pritožuje se zlasti nad dejstvom, da ameriška mladina vedno bolj nasprotuje tej vojni. Nasprotovanje se širi tudi v vrstah ameriških vojakov. To potrjujejo številni dokazi. Decembra 1965 se je prijavilo 4492 prostovoljcev, januarja 1966 samo 2580, februarja 1966 pa komaj 1710.

Senator John Shermann Cooper je v televizijski oddaji med drugim poudaril, da vietnamsko ljudstvo ne mara vojne. Senator Richard B. Russel pa je dejal: «Če postaja jasno, da večina Vietnamcev zavrača našo pomoč, potem sem za to, da to pomoč takoj ukinemo.»

V sami ameriški demokratski stranki, ki je na vladi, se vedno bolj širi polemika zaradi vietnamske vojne. Senator Mansfield je v znanem poročilu, ki je bilo objavljeno januarja letos, zapisal med drugim: «Položaj, kakršen se kaže danes, daje malo možnosti za pogajanja.» 18. aprila je John Gailbraith, ki je bil svojčas veleposlanik v Indiji in svetovalec pokojnega Kennedyja med drugim izjavil: «Skušnjava, da bi okrepili bombardiranje Severnega Vietnama je zlasti velika, ko naša stvar politično slabo napreduje. Toda to skušnjavo je treba odločno premagati. Ne glede na to, če so pogajanja zaželena ali ne, ni nobenega dvoma, da v nobenem primeru ne bodo ugodna. Zavedati se moramo dejstva, da po vsej verjetnosti ne bo v Sajgonu vlade, sposobne za bojevanje na naši strani.» 22. aprila je senator Fulbright izjavil: «Izkušnje nas uče, da zdrava pamet ne more prevladati v ozračju mrzlične vojne. Čim bolj se bo vojna v Vietnamu zavlekla tem bolj se bo povečala mrzličnost. Upanje, se bo spremenilo v obup in nepopustljivost in svoboda izražanja bo odprla pot lažnemu patriotizmu.» 23. aprila je bivši Kennedyjev svetovalec Arthur Schlesinger izjavil, da je vojna v Vietnamu prava intelektualna sramota. 28. aprila pa je Robert Kennedy napadel perspektivo, ki naj bi pooblaščala ameriška letala, da bi kršila kitajski zračni prostor. Poudaril je, da bi posledice tega bile nedvomno take, da bi se razširil spopad. Kennedy je zahteval, naj Amerika prične pogajanja s Kitajsko, ter dejal: «Preprečiti je treba, da bi svet izpostavili zelo nevarni igri. ZDA morajo diskutirati s Kitajsko tudi o problemih, ki se tičejo oborožitve in ne še nadalje

Potrebna je tesnejša povezava sindikalnih organizacij v Evropi

V mnogih sindikalnih organizacijah v Franciji, Veliki Britaniji in Zahodni Nemčiji je opaziti zasnove enotnosti. Velja omeniti, da se izhodišča posameznih sindikalnih organizacij nenavadno zbližujejo in se naposled, spričo sodobnosti problemov, s katerimi se ukvarjajo «centrale», izenačujejo. Vendar pa ni še nihče pritisnil na vzvod, ki bi sprostil te, danes še vse preveč razdrobljene in nepovezane sile, da bi se lahko učinkovito spoprijele z nasprotniki, ki se vedno bolj odkrito povezujejo.

Toda te sile bodo ostale šibke in razdrobljene vse dotlej, dokler ne bodo posamezne «centrale» spoznale, da cepitev sil in zavračanje akcijske enotnosti naposled koristi samo nasprotniku; na tak način je sicer mogoče zabeležiti kako taktično zmago, toda z gledišča globalne strategije je bitka izgubljena.

Tega dejstva, do katerega neogibno privede proučevanje položaja, v mnogih sindikatih še niso doumeli, ali pa vsaj na osnovi te ugotovitve ne izvajajo logičnih posledic. Odločno in nepopustljivo se spuščajo v bitke v nacionalnih okvirih, hkrati pa niti ne poskušajo iskati poti do sporazuma in sodelovanja z organizacijami iz drugih držav, poti do tiste enakosti stališč in akcijske enotnosti, ki je edino učinkovito sredstvo, s katerim se je mogoče postaviti po robu velikim monopolističnim skupinam ter jih poraziti. Dokler bodo lahko industriiski ali finančni orjaki, ki jih v Nemčiji napadajo, v Franciji ali Italiji živeli v miru, ali narobe, bodo vse delavske zmage le delne in prehodne, nenehno izpostavljene bliskovitim protinapadom nasprotnika, ki si bo lahko drugod opomogel od ran, prizadejanih tam, kjer je boj najhujši.

Na podlagi teh ugotovitev, ki sicer niso nove, a dandanes, ko se mednarodni monopoli vedno tesneje povezujejo in ko veliki delodajalci vedno bolj izpopolnjujejo svojo protidelavsko taktiko, bolj veljavne kot kadarkoli doslej, bo moralo vsekakor priti do bistvenih sprememb v pojmovanju zahodnoevropskih sindikalnih organizacij in v njihovih tradicionalnih akcijskih metodah. Razumljivo je, da bo za vsako sindikalno organizacijo osnovno delovno in borbeno področje doma, vendar pa bodo morali sindikati razširiti obzorje svojih borbenih prizadevanj na vso Zahodno Evropo in si prizadevati, da bodo sodelovali z drugimi, tako glede smotrov, kakor tudi glede oblik in časa boja, ki ga narekuje današnji položaj.

Še pred nekaj leti so bili osnovni motivi za mednarodno sindikalno sodelovanje delavska solidarnost, podobnost načel ali iskrena potrditev delavskih pravic, toda danes je te motive prerasel drugi, nedvomno močnejši in nujnejši motiv; za tiste sindikalne organizacije, ki hočejo omejiti svojo politiko za lastnim plotom, ni rešitve. Če hočejo sindikati, da bo njihova pogodbena moč učinkovita, jo morajo razširiti preko meja dežele, kjer delujejo, ter se opreti na organizacije, ki sicer delujejo drugod, a imajo iste smotre in izhodišča. Temu zakonu se ne bo mogla izogniti nobena nacionalna «centrala», pa naj bo še tako močna, in čimprej se bo evropsko sindikalno gibanje, tega zavedlo, tem bolje bo.

CGIL se je tega dobro zavedala in zato se vedno tesneje in plodneje povezuje s francosko CGT; organizaciji sta ustanovili tudi skupen akcijski odbor.

(Iz sestavka, ki ga je sindikalist Luciano Lama objavil v reviji «Rinascita»)

Mnenje o «junaštvu» ameriških vojakov v Vietnamu

«Ameriški vojaki so slabiči. Ne poznajo borbenosti, ne junaštva. Boje se celo šumenja listja. Potratijo ogromno streliva. Streljajo kar tjavdan, v temo, čim zaslišijo najmanjši ropot. Delajo se bolne, simulirajo črevesne infekcije, izmislijo si marsikaj samo, da jih ne pošljejo na bojišče. Ko pa se spuste v nasilna dejanja, požigajo, ubijajo, plenijo in ne poznajo mere ne morale, ne človeškega dostojanstva. Toda vse to počenjajo bolj iz surovosti in krutosti nego iz junaštva. Sicer pa je vse to neizbežno. Neizbežno je tudi to, da prihaja do neposlušnosti, do nepokorščine tudi pred sovražnikom. Piloti ne bombardirajo toliko iz protikomunistične mržnje kolikor iz sla po denarju. Njihova osnovna plača

(Nadaljevanje na 4. strani)

Politično obzorje

"Bojišča" NATO

Po iztopu Francije iz atlantskega pakta

Sklep Francije, da se umakne iz NATO je povzročil mnogo diskusij — in tudi zmede — v takoimenovanem zahodnem svetu. Časopisi so in še objavljajo vrsto razprav o tem vprašanju. Nekaj, kar je v zvezi s tem vprašanjem, piše tudi Andro Gabelič v reviji «Naši razgledi». Gabelič med drugim piše:

«NATO — po mnenju vojaških strategov — ne more vojaško braniti Francije, ne da bi uporabil francosko ozemlje». Tako pravi ameriški general Max John. «Fizično imeti v posesti tla v Franciji je bistveno važno. Fronte na Renu ne bi bilo mogoče držati brez podpore Francije, njenega ozemlja, njenega ljudstva in industrijskega potenciala. To bi moralo biti na voljo NATO, v docela integrirani obliki in na temelju popolnega sodelovanja. Po mnenju ljudi, proučujejo strategijo, nobena druga odločitev ni sprejemljiva.»

In res geostrateški položaj NATO ni ugoden niti s Francijo oziroma z njenim ozemljem, brez nje pa je ta položaj nemogoč.

Vse ozemlje NATO dele zahodni strategi v tri področja: zahodnoevropsko, severnoatlantsko in severnoameriško. Ta področja dostikrat imenujejo: bojišča. Iz čisto praktičnih razlogov se bomo nekoliko pomudili pri zadnjem pojmu, ne glede na njegove terminološke neustreznosti.

Naj bo že kakorkoli, šele v analizah zahodnih izvedencev je vsako izmed treh omenjenih področij — ali bojišč, kakor jih imenujejo pogostoma zahodni strategi — na svoj način «odločilno za obrambo svobodnega sveta». V primerjavah: Zahodna Evropa - Severna Amerika temelje ocene predvsem na nekaterih elementih vojnega potenciala. Po nekoliko ranih podatkih šteje prebivalstvo samo šestih dežel skupnega trga in Velike Britanije okoli 224 milijonov, njihove oborožene sile pa štejejo približno 2,2 milijona mož. Istih sedem držav izdela letno 97,5 milijona ton jekla, 70,1 milijona ton surovega železa in zlitin, njihovi rudarji nakopljejo 430,7 milijona ton premoga, njihove elektrarne pa dajo 404,5 milijard kwh električne energije. Na drugi strani pa znašajo te vrednosti za ZDA 186 milijonov prebivalcev, 2,8 milijona vojakov, 90 milijonov ton jekla, 62,3 milijona ton železa in zlitin, 394 milijona ton premoga in 841 milijad kwh električne energije.

Spričo približno obojestranske vrednosti navedenih in nekaterih drugih dejavnikov vojnega potenciala povzemajo tudi ustrezne sklepe o vlogi obeh «bojišč», katere poante variirajo v glavnem v odvisnosti od tega, kdo te vrednosti ocenjuje in povzema sklepe: ameriški ali zahodnoevropski strategi. Na splošno, kolikor dajejo Ameriki določene prednosti — v pogledu jedrskega potenciala neprimerljivo — navajajo kot protiutež izjemno vlogo Zahodne Evrope kot uteži na tehtnici obstojčega ravnotežja sil Vzhod - Zahod. Npr. to, da bi se z izgubo Zahodne Evrope sedanje razmere, v nekaterih ključnih panogah industrijskega potenciala, ki znašajo približno 3:1 v korist Zahoda, spremenilo razmerje 2:1 v korist Vzhoda; razmerje v demografskem potencialu pa od sedanjih približno 480: 300 milijonom prebivalcev v korist NATO v razmerje 570:210 milijonom v korist varšavskega pakta.

Za globalno strategijo ZDA kot poglavitne sile NATO je dejavnik Zahodne Evrope izredno pomemben prav v gornjem smislu — v smislu konstelacije vojnih potencialov in vpliva morebitno skaljenih odnosov sil na potek hladne in izid morebitne vroče vojne.

Kakor pa bomo pozneje podrobneje pokazali, je strateški položaj te tako pomembne Zahodne Evroje v sicer relativno neugodni strateški konstelaciji NATO v celoti skrajno neugoden.

Dvoje suhozemskih bojišč atlantskega pakta — zahodnoevropsko in severnoameriško — ločijo vode Atlantskega oceana. Nasproti homogeni evropsko-azijski celinski masi dežel varšavskega pakta stoji razkosano ozemlje NATO z glavno silo ZDA, približno 6000 kilometrov za podaljšanim zahodnonevropskim bojiščem. Spričo takšnega stanja stvari, bi se po strateški ocenah zahodnih izvedencev Zahodna Evropa brez najneposrednejše podpore ZDA ne mogla dlje držati, zato je tretje bojišče NATO, severnoatlantsko v določenem smislu ključ vsega strateškega sistema Zahoda.

«Težko je oceniti pomen severnoatlantskega bojišča za obrambo Zahoda,» pravi eden izmed pomorskih komandantov sil NATO. «Če se nam v morebitni prihodnji vojni ne bo posrečilo doseči varnosti prometnih zvez na Atlantiku, bodo oborožene sile v Evropi odrezane in bodo doživele poraz.»

«V našem proučevanju, tako pravi avtor omenjenega sestavka, je poglavitno vprašanje: kakšna je v teritorialno razkosanem sistemu NATO splošna geostrateška podoba Francije in brez nje?

Neredi ob prihodu ameriškega zunanjega ministra na Norveško

Ko je ameriški zunanji minister prišel na uradni obisk v glavno mesto Norveške, so ga «sprejeli» demonstranti. Prišlo je do spopada s policijo. Aretiranih je bilo več demonstrantov. Delegacija demonstrantov je izročila na sedežu ameriškega veleposlaništva v Oslu resolucijo, ki zahteva konec vojne v Vietnamu.

Krupp na Tajskem

Na teh stolpičih smo že pisali o Tajski. Med drugim smo zapisali tudi, da Američani spreminjajo to deželo v svoje vojaško oporišče, odkoder letijo bombniki proti Severnemu Vietnamu. Pa ne le Američani, temveč tudi Nemci stegujejo roke nad to deželo. Geologi firme Krupp so v tej deželi odkrili pomembne zaloge rude, ki vsebuje 60% železa. Te zaloge se nahajajo približno 160 km severno od prestolnice. Ustanovljena je že posebna družba za izkoriščanje teh nahajališč. Firma Krupp je pripravljena sodelovati bodisi s privatniki bodisi s tajsko vlado.

Nacistične demonstracije v Bonnu

V Bonnu so bile demonstracije. V sprevodu je šlo po ulicah okrog 50.000 ljudi. Na transparentih, ki so jih nosili demonstranti, je pisalo: «Nikoli se ne bomo vdali!», «Glavno mesto Beriln pozdravlja Bonn!», «Zahtevamo vrnitev v domovino!», «Zahtevamo pravico za Danzig!», «Prusija ni izgubljena!», «Živeli smo in bomo v Banatu», «Sudeti so od vekomaj nemški!» itd.

Po pisanju nekega nemškeag časopisa je bilo med demonstranti v Bonnu najmanj 10.000 pravih nacistov.

Vprašanja slovenskega šolstva

Nezadovoljiv odgovor deželnega odbornika za šolstvo

Deželna svetovalca tovariša Sema in Pellegrini sta maja letos vprašanja deželnega odbornika za šolstvo ali so mu znane neugodne razmere, v katerih se nahajajo slovenski šolniki zaradi česar so tudi stavkali. V vprašanju sta naša svetovalca poudarila, da je obstoječe razmere pripisati neizvajanju določil zakona, ki ureja slovensko šolstvo v deželi ,pa tudi krivicam, ki se dogajajo. Pristojnega odbornika sta povabila, naj se zavzame za to, da se bodo krivice, ki se dogajajo, prenehale. Povabila sta ga tudi naj sprejme ustrezne ukrepe proti tistim odgovornim na šolskem področju, ki ne kažejo potrebne sensibilnosti.

Deželni odbornik je odgovoril na to vprašanje. Med drugim je v odgovoru rečeno tudi naslednje:

«Menim, da je za to,kar je bilo storjeno v smislu določil zakona štev. 1012 z dne 19. julija 1961, umestno sklicevati se na točne podatke, ki jih dajem sporazumno z odborništvom za šolstvo.

Za nadzorstveno in vodilno službo na osnovnih šolah s slovenskim učnim jezikom, sta se pristojna šolska skrbnika poslužila oseb, ki popolnoma obvladajo slovenski jezik. V tržaški pokrajini tako nadzornik kot didaktični ravnatelji pripadajo slovenski etnični skupnosti, povrh tega so na tržaškem šolskem skrbništvu še drugi funkcionarji te skupnosti, ki koordinirajo vse delovanje slovenskih osnovnih šol.»

Zatem deželni odbornik navaja naslednje podatke:

Z dekretom predsednika republike štev. 487 z dne 15. marca 1964 so bile ustanovljene (točneje povedano potrjene Op. uredn.) naslednje osnovne šole s slovenskim učnim jezikom: Občina Gorica 6 šol; občina Števerjan 3 šole, občina Krmin 1 šola, občina Dolenje 1 šola, občina Doberdob 3 šole, občina Sovodnje 4 šole, občina Trst 15 šol, občina Repentabor 1 šola, občina Devin-Nabrežina 9 šol, občina Zgonik 4 šole, občina Dolina 7 šol občina Milje 2 šoli, skupno 56 šol.

Z dekretom predsednika republike z dne 16. novembra 1964 je bilo ustanovljenih 100 učiteljskih mest v tržaški pokrajini in 43 učiteljskih mest v goriški pokrajini.

Ustanovljene (pravilneje se glasi: potrjene! Op. uredn.) so bile naslednje srednje šole:

Nižja srednja šola v Ul. Frausin v Trstu: Nižja srednja šola v Ul. Caravaggio (Sv. Ivan) v Trstu; Nižja srednja šola v Ul. Montorsino (Rojan) v Trstu; Nišja srednja šola na Opčinah: Nižja srednja šola v Nabrežini; Nižja srednja šola v Dolini in dve Nižji srednji šoli v Gorici. Vse te šole so bile ustanovljene z dekretom predsednika republike dne 30. marca 1964. Nadalje so bili ustanovljeni 3 «ločeni» tečaji: v Trstu, na Proseku in Katinari. V teku je proučevanje možnosti, da bi te tečaje spremenili v šole.

Zaradi šolske reforme je bilo treba počakati z določitvijo stalnih mest in predmetnika na teh šolah. Zavedni dekret je predsednik republike podpisal dne 20. maja 1965 (štev. 1099). Zakasnitev izvajanja določil predsednikovega dekreta je pripisati reformi šolstva, kar velja tudi za italijanske šole.

V Trstu so bile ustanovljene tudi naslednje višje srednje šole:

Znanstveni licej s klasičnimi vzporednicami, Učiteljišče, Tehniški trgovski zavod. Za določitev stolic in stalnih mest je bilo treba počakati, dekret predsednika republike, ki določa predmetnik in programe in ki je bil objavljen 30. oktobra 1965 (štev. 1635»).

Jasno je, da ti podatki niso nobeno odkritje za interpelanta in ne za slovensko javnost.

Značilno je, kar navaja deželni odbornik na koncu svojega odgovora. Tako-le pravi:

«... sedaj gre za to, da se razpiše natečaj za 143 učiteljskih mest, kar se bo po zagotovilu šolskih oblasti zgodilo v najkrajšem času. Glede srednjih šol pa je treba počakati dekret o ustanovitvi stolic. Šele zatem bodo razpisali natečaj. (Torej ni dovolj dvajset let čakanja. Prip. uredn.) Vsekakor pa, tako pripomnja odbornik Giust, zagotavljamo, da se spoštuje ureditev šol vseh vrst in stopenj, da so vsa vodilna mesta poverjena osebam, ki uživajo polno avtonomijo, da so vsi šolniki, ki imajo pravico, da poučujejo, ostali na svojih mestih in da je med temi tudi nekaj takih, ki nimajo italijanskega državljanstva.»

V nadaljevanju odgovora pravi odbornik Giust, da so zaradi pomanjkanja oseb, sposobnih za vodilna mesta, morali začasno poveriti več vodilnih mest eni sami osebi. S temi besedami, torej, potrjuje, da tudi on soglaša z «operacijo», ki se je je poslužil šolski skrbnik v Trstu, ki je poveril n. pr. Lauri Abrami kar tri šole in ki je združil nabrežinsko didaktično ravnateljstvo z ravnateljstvom na Opčinah. In prav to je ne le školjivo slovenskemu šolstvu temveč tudi žaljivo za šolnike, ki imajo vse kvalifikacije za vodenje bodisi srednje šole, bodisi didaktičnega ravnateljstva.

Jasno je, da se s takim stališčem ne moremo strinjati in da ga zato zavračamo. Tudi interpelanta Sema in Pellegrini sta to poudarila v deželnem svetu.

Na praznik 2. junija je nastopila baletna skupina PD Barkovlje in Dijaškega doma v Kulturnem domu v Trstu. Mladi plesalci, ki jih je izvežbal plesmi učitelj Viles, je doživela zelo lep uspeh. Pokazala je tudi to, kaj se da doseči z dobro voljo in požrtvovalnostjo. Plesalcem in njihovemu voditelju iskreno čestitamo!

Pomen mednarodnega srečanja pesnikov v Gorici

Čeprav nekoliko pozno, je vseeno vredno posvetiti nekoliko prostora mednarodnemu srečanju sodobnih pesnikov in kritikov, ki je bilo v Gorici v dneh od 19. do 22. maja letos.

Kot je znano, so se tega srečanja, ki ga je organizirala goriška revija «Iniziativa Isontina» in se je vršilo pod pokrovitelistvom mednarodne ustanove UNESCO, udeležili pesniki in kritiki iz Jugoslavije, Avstrije, Madžarske, Češkoslovaške, Južne Nemčije in seveda tudi iz Italije.

To srečanje je bilo vsekakor pomembno, pomembno tembolj, ker se je vršilo v obmejnem mestu in ker je nedvomno prispevalo k medsebojnemu spoznanju in razumevanju med narodi in je torej koristilo stvari miru.

To je bila koknretna pobuda v okviru politike, ki teži po tem, da goriško mesto in z njim tudi vsa dežela Furlanija-Julijska krajina postaneta stična točka mednarodnega pomena. Tako politiko so komunisti vselej podpirali.

Toda pri tem moramo pripomniti še nekaj: iniciative kot je bila tale, se vrste v okviru, polnem protislovij, v okviru takoimenovane «atlantske male Evrope». Ni, torej, slučaj, da se goriškega srečanja niso udeležile velike knjižne založbe in da tudi veliki informativni časopisi, razen «l'Unità», niso poslali v Gorico svojih posebnih dopisnikov.

Duh, ki je preveval to srečanje, je prišel do izraza že v pozdravnih besedah goriškega župana, ki je med drugim dejal: «Ozračje nove meje je navdajalo pobudnike tega srečanja. Prav v krajih, kjer je divjala strahovita tragedija, se je s to pobudo hotelo zasejati novo seme miru in razumevanja med narodi.»

Naj bi bilo to prvo goriško srečanje le prvi korak v tej smeri! In tem pobudam, naj bi sledile še druge, kot n. pr. ustanovitev inštituta za proučevanje kulture «male Evrope», ki naj bi nastal v Gorici. Tudi ta pobuda bi nedvomno bila deležna splošnega odobravanja.

Revija jugoslovanske folklore v Zagrebu

V Zagrebu bo od 27. do 31. julija revija jugoslovanske folklore. Na reviji bodo nastopile pristne amaterske folklorne skupine iz vseh republik Jugoslavije. Tekmovali bodo v plesih, glasbi in pesmih. Sočasno bodo v Zagrebu priredili tudi razstavo pristnih narodnih noš iz vseh krajev Jugoslavije ter zanimih folklornih izdelkov.

Mojseva skupina na gostovanju v Italiji

Folklorna skupina Mojseva iz Sovjetske zveze bo od 11. do 19. junija gostovala v Italiji. Ta skupina potuje vsako leto po svetu ter gostuje v raznih državah. Ansambel ima 85. članov in ima lastno baletno šolo in tehniko, ki je zgrajena na prvinah ljudskega plesa. Mel raznimi koreografijami Mojseva so se zlasti proslavili Partizani, Nogometaši, Poema moskovskih predmestij in Ukrajinska svita.

Gorica

Prepoved kongresa zveze narodnih manjšin

Evropska zveza narodnih manjšin je sklenila, da skliče svoj letošnji kongres v Gorici. Skrb za organizacijo kongresa je prevzela goriška Slovenska demokratska zveza. Določen je bil datum kongresa; 1-4 junij. Že pred dvema mesecema je SDZ vprašala pristojno oblast za ustrezno dovoljenje. Vse je bilo torej pripravljeno in na predvečer otvoritve kongresa je prišlo v Gorico okrog 50 zastopnikov manjšinskih organizacij iz raznih dežel Evrope. Toda, na veliko začudenje vseh, rimska vlada ni dala potrebnega dovoljenja. Še več, ko so se kongresisti zbrali v nekem goriškem hotelu na prijateljsko srečanje, jih je komisar javne varnosti pozval, naj se razidejo. Vlada je svoj sklep utemeljila na določilih nekega fašističnega zakona iz leta 1935.

Razumljivo je, da je ta dogodek povzročil veliko ogorčenje.

V zvezi s prepovedjo gori omenjenega kongresa je poslanka Marija Bernetič poslala predsedniku vlade in ministroma za notranje in za zunanje zadeve pismo, v katerem poudarja, da je prepoved bila izrečena na temelju zakona, ki ne odgovarja sedanji stvarnosti in ki se med drugim sklicuje tudi na organe, ki jih ni več. Omenjeni zakonski predpis določa med drugim, da morajo biti v komisiji, ki odloča o dovoljenju, tudi zastopniki fašistične stranke, ministrstva za kolonije in ministrstva za korporacije. Ta komisija bi morala, po predpisih fašističnega zakona, določiti spored prireditev za vsako «fašistično leto», posebej. Ponovna uveljavitev predpisov fašističnega zakona je anahronistična, protidemokratična in kot tako demokratična javnost obsoja. V tem primeru je uveljavitev teh predpisov naperjena proti slovenskemu prebivalstvu.

Poslanka Marija Bernetič poziva predsednika vlade in ministra za notranje in za zunanje zadeve, naj preučijo ukrep.

Tudi v deželnem svetu je bilo slišati odmev prepovedi kongresa. Komunistična svetovavca Jarc in Bergomas sta vložila posebno interpelacijo, v kateri med drugim poudarjata, da je ponovna uveljavitev določil fašističnega zakona, na osnovi katerih je bil kongres prepovedan, v polnem protislovju z ustavo republike.

Huda kriza podjetja SAFOG

Pisali smo že, da je tovarna SAFOG v Gorici v resni nevarnosti. To ponavljamo tudi danes da je ta nevarnost izredno huda je potrdil med drugim tudi proračun IRI za leto 1966. Ta med drugim predvideva postopno predajo podjetja novi družbi, ki se imenuje «Stabilimenti Meccanici Triestini».

Minister za državno udeležbo je v odgovorih na razna vprašanja, ki jih je postavil poslanec Franco, sicer poudarjal, da je SAFOG premostila hudo krizo, toda izkazalo se je ravno narobe in da gre za polom.

Krščanska demokracija v Gorici je bila prisiljena dati alarmni signal. V posebnem sporočilu, ki ga je pred kratkim objavila, potrjuje, da bodo prenesli oddelek za izdelavo tekstilnih strojev v Trst in da bo en del tega oddelka premeščen celo v Neapelj. To sporočilo je zbudilo v goriškem mestu in predvsem pa med delavci zelo hudo vznemirjenje.

Po sporočilu KD je goriška trgovinska zbornica objavila drugo sporočilo, v katerem trdi, da SAFOG ni v tako hudi nevarnosti. Trdi celo, da bodo SAFOG potencirali.

Zelo rabi bi verjeli, da se bo tozgodilo, toda spričo dejstev, temu zaenkrat še ne moremo verjeti.

Poslanec Franco že od februarja čaka na neki zadevni odgovor pristojnega ministra. Tudi to nam daje slutiti, da je bil prvotni optimizem ministra neutemeljen in v najboljšem primeru preuranjen.

Če bi bila bodočnost SAFOG tako jasna, kot poskuša prepričevati trgovinska zbornica, zares ne moremo razumeti kako to, da minister za državno udeležbo toliko časa ne odgovori na omenjeno vprašanje, ki mu ga je poslal tovariš Franco.

Sovodnje: Vprašanje goriškega smetišča

Že v prejšnji številki smo pisali, da namerava goriška občina na urediti novo smetišče na obsežnem zemljišču, ki je last 40 sovodenjskih kmetov. Prav tako smo takrat poudarili, da je vedenje goriške uprave, ki je poklicala v Gorico zainteresirane kmete iz Sovodenj, ne da bi o tem obvestila sovodenjsko občino in se z njo pogajala glede načrta, zares čudno.

O tem vprašanju so nedavno razpravljali tudi na sestanku kmetov, na katerem sta bila prisotna tudi sovodenjski župan in tajnik goriške Kmečke zveze. Kmetje so sicer bili za to, da se dokončno reši problem goriškega smetišča, kajti v takem stanju, kot je sedaj, povzroča veliko škodo. Ko Soča naraste, nanese na travnike kape umazanije. Načelno pa so proti temu, da se zgradi to smetišče na ozemlju sovodenjske občine, zaradi smrada, ki bi ga dim širil po vasi, kot se to dogaja v Podgori zaradi obrata Safog. To bi imelo negativen vpliv na lokalni turizem, saj je dežela prištela sovodenjsko občino k turistični coni. Prav tako pa bi smetišče oviralo normalni razvoj vasi, saj so prav na tem kraju, v smeri proti Štandrežu zemljišča najbolj primerna za gradnjo stanovaniskih hiš.

Obmejno srečanje v Brdih

V nedeljo 29. maja je bilo v jugoslovanskih Brdih — v Dobrovem — tretje obmejno srečanje. Organizirala je ZKPO in Nove gorice, SPZ iz Gorice in TD «Brda». Že zjutraj se je pred starim gradom zbrala tisočglava množica iz te in one strani meje. Prisotni so bili predstavniki političnega in kulturnega življenja: Štefan Cigoj, sekretar ZKS iz Nove Gorice, Jožko Martelanc, sekretar za prosveto Slovenije, skladatelj Rado Simoniti, ki je doma iz Brd in deželni svetovalec Jože Jarc. Po pozdravnem nagovoru, ki sta ga imela Dr. Humar, predsednik ZKPO iz Nove Gorice in prof. Križmančič, tjnik SPZ iz Gorice, je sledil pester kulturni spored, na katerem so sodelovali tudi pevski zbori iz Ronk, pod vodstvom Pavline Komel, Doberdoba, Štandreža in Števerjana pod vodstvom prof. Silvana Križmančič.

Slovenska prosvetna zveza

priredi v nedeljo 12. junija ob 17 uri v Kulturnem domu v Trstu

Koncert pevskeg zbora Glasbene Matice iz Clevelanda

Zbor bo izvajal slovenske in ameriške pesmi.

Vstopnina 400 in 200 lir, pevci izkaznico svojega zbora imaj popust.

Pomanjkanje učbenikov

Učitelelji slov. osnovnih šol so dobil ukaz, naj pred zaključkom šolskega leta zberejo učbenike 3. 4. in 5 razreda, otroci morajo torej izročiti šoli učbenike. To pa zato, ker ni novih učbenikov več v zalogi. Razpisan je šele natečaj zanje. Že 2 leti manjka čitanka za 1. razred, že več let računica za 2. razred, berilo za 3. in 4. razred ne ustreza več.

In potem šolska oblast trdi, da je vprašanje šolskih knjig rešeno!

Ženska organizacija UDI je priredila vrsto zelo uspelih predavanj o rakastih obolenjih žena. Predavali so primarij tržaškega centra za zdravljenje rakastih obolenj dr. Mario Lovenati, zdravnica dr. Mastrangelo in direktor urada za higieno dr. Fabiani. Predavanja so bila v naslednjih krajih: v Križu, na Opčinah, v Trebčah, Padričah, Lonjerju, Podlonjerju, na Vrdelci, v krožku Pečar v Kolonji, Miljah in v Griži. Kako so bila potrebna in koristna ta predavanja potrjuje tudi dejstvo, da je v zadnjem času izredno dosti žena prosilo za posebni zdravniški pregled v centru za zdravljenje rakastih obolenj. Pobude UDI so hvalevredne. (Na sliki: od leve proti desni: dr. Mastrangelo, primarij dr. Lovenati in predsednica tržaške UDI Jole Burlo

Trst

Za dostojno počastitev spomina šestih žensk, ki so jih nacisti leta 1944 umorili na Opčinah

Tovarišica Stanka Hrovatin, ki je pred kratkim ponovno zasedla mesto v tržaškem občinskem svetu, je dne 3. junija poslala tržaškemu županu pismo, v katerem ga vabi, naj poskrbi, da bo tržaška občina postavila dve plošči v spomin šestim ženskam, ki so jih nacisti umorili na Opčinah. 7. marca 1944 so na glavni openski ulici v bližini tramvajske postaje obesili Rozalijo Gulič, mater dveh partizanov; 29. avgusta istega leta pa so v neki dolinici med Kraško ulico in Ulico Sv. Blaža ustrelili pet deklet iz dolinske občine: Slavo Grahonja, Anico Parovel, Angelco Bandi, Elviro Kocjančič in Miro Bandi.

S sej tržaškega občinskega sveta

Istega dne je svetovalka Hrovatin povabila pristojnega občinskega odbornika, naj poskrbi, da bodo ob vhodu v šolsko poslopje v Ulici Donadoni v Trstu, kjer je tudi slovenska osnovna šola, postavili slovenski napis.

Naš občinski svetovalec v Trstu tovariš Lucijan Padovan je pred kratkim opozoril občinsko upravo in pristojne občinske odbornike na razne probleme, ki jih je treba rešiti. Med drugim je oporozil odbornika za javna dela, da so vašče poti v Gropadi v zelo slabem stanju. Te poti so pred nekaj leti sicer popravili ter jih asfaltirali, toda zob časa je naredil svoje. Danes so polne kotanj, kar predstavlja nevarnost tako za pešce kot za voznike. Naš svetovalec je prosil, naj bi te poti v najkrajšem času popravili.

Tovariš Padovan je spomnil občinsko upravo, da je javna tehtnica pri mitnici v Ključu na Bazoviški cesti že več časa pokvarjena. Občinsko upravo je pozval, naj čimprej poskrbi, da bodo tehtnico popravili.

«Tržaška občina je lastnica zemljišča pri Trebčah, na katerem so ljubitelji športa že pred mnogimi leti uredili športno igrišče. Športno društvo v Trebčah je vzelo v najem omenjeno zemljišče in najemnino, ki znaša 12.000 lir na leto, redno plačuje. Dogovor z občino predvideva, da bo izkupiček od najemnine porabljen za vzdrževanje igrišča. Toda trebenski športniki vedo povedati, da občinska uprava ne izpolnjuje svojih obveznosti.»

Tako poudarja svetovalec Padovan v vlogi, naslovljeni odborništvu za šport. V isti vlogi naš svetovalec zahteva:

«1. športno igrišče je treba ograditi, tako da ga avtomobilisti ne bodo kvarili. (Danes se dogaja, da se nekateri, ki se učijo šofirati, vadijo prav na tem igrišču. Da s tem kvarijo tla bi bilo odveč poudarjati. Op. ured.).

2. Teren, na katerem je urejeno športno igrišče je treba zravnati ter ga posuti z zemlio. To je nujno potrebno, ker že štrli iz zemlje ostro kamenje, kar predstavlja trajno nevarnost za igravce.

3. Ob igrišču je treba zgraditi poslopje, v katerem bodo urejene slačilnice. Skrajno neprijetno je, ako se morajo igravci slačiti na odprtem prostoru in pred očmi številnih gledalcev.»

Svetovalec Padovan je podkrepil svoje zahteve tudi z dejstvom, da je na Tržaškem razmeroma malo športnih igrišč, kar še bolj narekuje ohranitev in primerno adaptiranje tistih igrišč, ki obstajajo.

Občinski svetovalec PSIUP dr. Pincherla pa je poslal odborniku za zdravstvo vprašanje v zvezi z okuževanjem morskih voda z nafto, ki jo spuščajo petrolejske ladje v tržaškem zalivu.

Dr. Pincherle med drugim vprašuje: Ali ne bi bilo primerno, da bi tržaška občinska uprava dala pobudo za sestanek s pristaniškim poveljstvom, pomorsko policijo, pristojnimi pokrajinskimi in deželnimi uradi ter zavodi tržaške univerze da se čimprej podrobno prouči to vprašanje?

Nadaljevanje

Dve leti dežele

briga» (radi bi vedeli, kolikokrat je bil v tem letu odsoten s sej deželnega sveta).

Vsekakor je obsojanja vreden tak odnos do Slovencev, ker se v tem odnosu razloči določena mentaliteta, ki izhaja iz neupoštevanja deželne stvarnosti, Če pa neka vlada ne pozna niti stvarnosti svojega delokroga, pomeni, da je slaba vlada.

Zdi se nam, da je treba tak odnos do Slovencev temeljito spremeniti, drugače bomo tudi v naslednjih dveh letih doživljali, da se slovenski problemi ne bodo rešili, in to celo v tako opevanem obdobju levega centra, ki se po našem res v ničemer ne razlikuje od centrističnih obdobij.

Ameriški vojaki

znaša po tisoč dolarjev na mesec, toda vsak polet jim vrže sto dolarjev, dvesto dolarjev pa če se polet vrši ponoči ali na praznični dan.

Vojaki južnovietnamske lutkovne vlade so silno strahopetni. Vedo, da je njihova vojna umazana bitka. Njihovi oficiri so do skrajnosti prežeti s protiljudsko mržnjo. Razumljivo, saj so v glavnem sinovi veleposestnikov, špekulantov, parasitov, pustolovcev. To so razuzdani delomrzneži.

Ni slučajno, torej, da je ameriška komanda poklicala južnokorejske plačance v Južni Vietnam. Pri tem ni šlo za to, da «kompromitirajo» seulsko vlado, da se Amerika ponaša z «zavezništvom» v svojih pustolovščinah. Američani so potrebovali udarne čete, pripravljene na vse in našli so jih v Južni Koreji. Te vojake so novačili v večjih mestih v krogih, kjer vlada razuzdanost, izurili pa so jih v «šolah» japonskega imperializma. Zato ti vojaki izpolnjujejo ukaze in ne diskutirajo. Izvršujejo jih hladnokrvno, surovo, zverinsko. Brezobzirno mučijo in pobijajo žene in otroke, jih mrcvarijo, režejo na koščke. To delajo tudi za to, da prihranijo puškine naboje. Pojma «ujetnik» ti vojaki ne poznajo. Tudi ranjencem ne prizanašajo. Tihi so in trdoživi kot zveri, kot tigri, po katerih si je ena izmed njihovih divizij nadela svoje ime. Jedo malo, vztrajajo tudi v najhujših naporih. Na svojih plečih nosijo opremo, orožje in strelivo. Ne poznajo oklopnih vozil, ne artilerije, ne letalstva. Ko prodro do vasi se vedo kot podivjanci, požigajo, plenijo, ubijajo. Za seboj puste opustošenje, zemljo posejano s človeškimi trupli.»

Tako je pripovedoval nekdo, ki se mu je posrečilo, da se je s skrajnega Juga prerinil na ozemlje Severnega Vietnama.

DELO — GLASILO K.P.I. ZA SLOVENSKO NARODNO MANJŠINO — DIREKTOR: MARIJA BERNETIČ — ODGOVORNI UREDNIK: ANTON MIRKO KAPELJ — UREDNIŠTVO IN UPRAVA: TRST, UL. CAPITOLINA 3 — TISK: TIP. RIVA, TRST, UL. TORREBIANCA 12